

Deutsch-Ungarische
Industrie- und Handelskammer
Német-Magyar
Ipari és Kereskedelmi Kamara

Konjunktúrajelentés

Magyarország 2010

Konjunktúrajelentés 2010

“Túl a mélyponton, de még messze a csúcsoktól.”

A Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara
éves konjunktúra-felmérésének eredményei

16. évfolyam

Budapest
2010. április

Tartalom

A DUIHK konjunktúra-felméréséről

I. A legfontosabb eredmények áttekintése

II. Külföldi közvetlen tőkebefektetések Magyarországon

III. A felmérés részletes eredményei

1. Gazdasági hangulat –jelenlegi helyzet és várakozások
2. Az üzleti környezet
3. Alternatív helyszínek
4. Válságkezelés, euró, választások

IV. DISI – A DUIHK Befektetői Hangulat-Mutatója

V. Adatok

1. Módszertan
2. Táblázatok

Impresszum

© Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara 2010
Budapest, 2010

Szerző, projektvezető: Dirk Wölfer
Lezárva: 2010. április 6.

A tartalom a Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara (DUIHK) forrásként történő megjelölése mellett szabadon felhasználható. Tiszteletpéldányt a lenti címre kérünk. Az információkat nagy gondossággal állítottuk össze. Azonban semmiféle felelősséget nem vállalunk az adatok helyességéért és teljességéért. A közölt információkból eredő esetleges károkért felelősséget nem vállalunk.

H-1024 Budapest, Lövőház utca 30.
Telefon: +36 1 345 7600
Fax: +36 1 315 0744
E-mail: info@ahkungarn.hu

www.duihk.hu

v2010. 04. 07. 13:35

A DUIHK konjunktúra-felméréséről

Idén tizenhatodik alkalommal készült el a Német-Magyar Ipari és kereskedelmi Kamara konjunktúra-felmérése, amelynek keretében 1995 óta kérdezzük tagvállalatainkat az üzleti tevékenységük feltételrendszeréről és eredményeiről. Több éve más, túlnyomó többségében európai országok magyarországi befektetői is részt vesznek a felmérésben.

A felmérésben idén 174, túlnyomó többségében német érdekeltségű vállalat vett részt, de válaszait más, francia, osztrák és egyéb külföldi érdekeltségű vállalatok is beküldték (részletesen lásd a táblázatos függelékben).

A felmérés alapján készült „Konjunktúra-jelentés” hangulatképet ad a beruházók gazdasági helyzetéről és a magyar gazdaságra vonatkozó várakozásairól, egyúttal azonban a magyarországi befektetési feltételrendszer alakulásáról is.

Ezzel a felmérés két feladatot lát el:

- » Megalapozott elemzést nyújt a német és más külföldi beruházók helyzetértékeléséről, várakozásairól vagy javaslatairól, és ezt a nyilvánosság felé is közvetíti. A tanulmány ezzel hozzájárul a magyarországi beruházási feltételek folyamatos javításához, ami egyben erősíti a gazdaság egészének versenyképességét is.
- » A konjunktúra-jelentés egyúttal hasznos orientációs segítséget nyújt azoknak a német vagy más külföldi vállalatoknak is, amelyek potenciális beruházási helyszíneként vagy gazdasági partnerként tekintenek Magyarországra.

A tanulmányt 2006 óta a DUIHK kezdeményezésére azonos időben és azonos tartalommal elkészítik Közép-és Keleteurópa (KKE) más országaiban, idén összesen 15 országban is. A mind a 15 országra kiterjedő, összehasonlító eredményeket tartalmazó tanulmányt 2010. májusában hozzuk nyilvánosságra.

Köszönetnyilvánítás

Ezen a helyen együttműködésükért külön köszönetet szeretnénk mondani a válaszadó vállalatoknak, amelyek értékes információival, véleményükkel lehetővé tették a jelen tanulmány elkészítését. Szintén köszönet illeti más uniós tagországok magyarországi kereskedelmi kamaráit, melyek elősegítették tagvállalataik részvételét a felmérésben.

I. A legfontosabb eredmények áttekintése

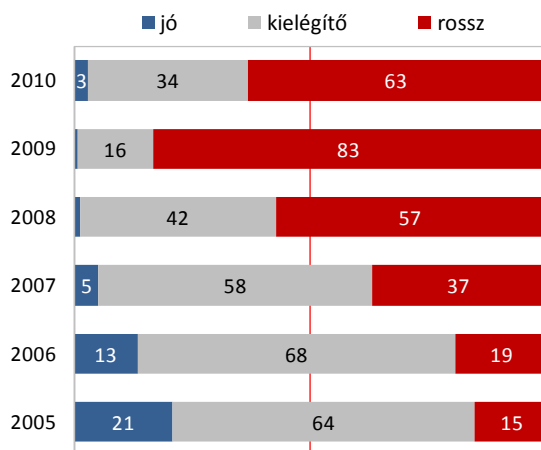
Gazdasági helyzet: Túl a melyponton, de még messze a csúcsoktól

- » A német és más külföldi érdekeltségű vállalatok körében uralkodó hangulat a múlt évi drámai zuhanást követően idén egyértelmű **javulást** mutat, azonban még nem érte el a korábbi évek pozitív értékeit.

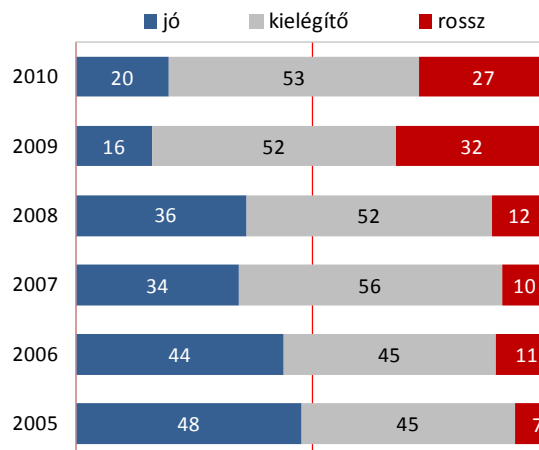
Ezt tükrözi az idén először bemutatott és a 2005-2010-es évekre számított **DISI-mutató**, a DUIHK Befektetői Hangulat Mutatója is, amely a tavalyi $-29,5$ pontos szint után az idén $-2,5$ -re javult. 2008-ban még $+7,9$ volt a DISI értéke.

- » **A magyar gazdaságot** összességében a vállalatok közel kétharmada még mindig rossz helyzetben látja, és a folyó évi konjunktúrára vonatkozó várakozások mérlege is még mindig negatív: csupán minden hatodik vállalat számít javulásra, 28 százalékuk pedig romlásra.
- » A vállalatok a 2009-es évi felmérésben adott pesszimista **előrejelzései** az év során – sajnos – teljes mértékben **valóra váltak**. Ez egyaránt érvényes az árbevétel, az eredmény, a kivitel és a beruházási volumen alakulására – valamennyi területen az előrejelzett mértékben következett be a visszaesés.
- » A 2010-es évben **óvatos derűlátás** látszik kibontakozni: több mint minden harmadik vállalat számít a saját üzleti helyzet javulására, és csupán 21 százalékuk a romlására. Szinte ugyanilyen arány mutatkozik az eredmény várt alakulására vonatkozó pozitív és negatív válaszok között.
- » A bizalom gyenge volta tükröződik a **beruházási és foglalkoztatási tervekben** is. A válaszadók 35 százaléka tervezi idén beruházásainak visszafogását, és csupán 19 százalékuk növelni akarja azt 2009-hez képest. A foglalkoztatottak számának emelkedésére ugyan a válaszadók 21 százaléka számít már, de 24 százalékuk leépítéseket tervez. A válaszok egyenlegét tekintve tehát idén még nem lehet számítani a munkaerőpiaci helyzet érezhető javulására.

A magyar gazdaság helyzete

A saját vállalat üzleti helyzete

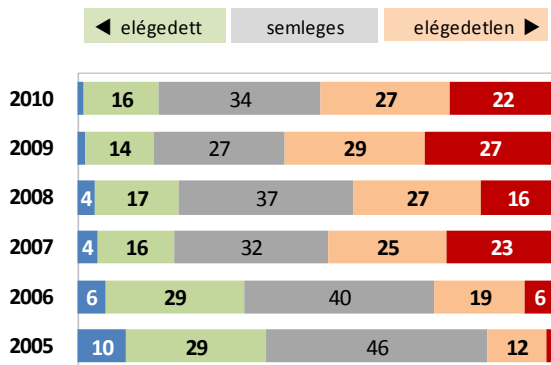
Üzleti környezet: megtartandó erények, régi panaszok

- » Az országban található beruházási környezetet meghatározó tényezőkre nézve a felmérés szerint **nem változott érdemben** a vállalatok értékítélete: a beruházók főként a munkaerőpiacot meghatározó tényezők tekintetében adnak jó érdemjegyet Magyarországnak. Ezzel szemben változatlanul éles – sőt részben erősödő – **kritikát** kaptak azok a területek, amelyekért a gazdaságpolitika felel közvetlen módon.
- » A 2009-es évhez képest tapasztalt változások némelyike a gazdasági **válság közvetlen következményeként** magyarázható. Így például a belföldi kereslettel illetve a szomszédos exportpiacokkal való elégedettség érezhető gyengülése egyenesen az árbevételben elszenvedett veszteségek számlájára írható. Másrészt a szakemberhiány vagy a munkaköltségek terén jelzett enyhülés, valamint a munkavállalók motiváltságának erősödése feltehetően a munkaerőpiaci helyzet válság okozta változásaira vezethető vissza.
- » A **politikai stabilitást** ugyan a többség még mindig negatívan értékeli, de a tavalyi felmérés eredményeihez képest érzékelhetően jobb a megítélés, ami lényegében a Bajnai-kormány felállításának és stabil működésének köszönhető.
- » Aggasztó viszont, hogy éppen azokon a területeken nem következett be 2009-ben sem javulás, ahol évek óta a legnagyobb az elégedetlenség a beruházók körében – sőt éppen ellenkezőleg, egyes kérdésekben tovább romlott a helyzet. Kiemelkedően szembetűnő ez a **bürokrácia**, a **korruptió** elleni küzdelem és a közbeszerzések **átláthatósága** esetén. A gazdaságpolitika legélesebben kritizált területei pedig – minimális javulás ellenére – változatlanul az adórendszer és az adóterhek maradtak.

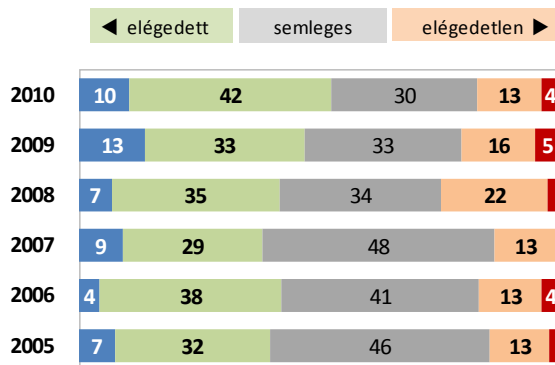
Magyarország továbbra is vonzó választás – többek között

- » Az előző évhez hasonlóan 80 százalékos azon beruházók aránya, amelyek ma is **újból Magyarországra** hoznák beruházásukat. Ez az eredmény újból megerősíti, hogy a német beruházók hosszú távra terveznek Magyarországon, az átmeneti konjunkturális hatások rövid távon nem borítják fel a korábban meghozott beruházási döntéseket.

Elégedettség a politikai stabilitással

Elégedettség a munkatermelékenységgel

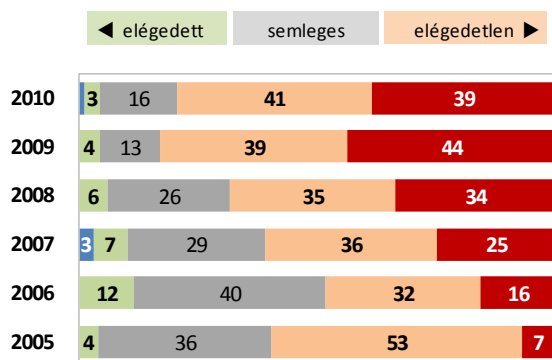

- » Az alternatív beruházási helyszínek rangsorában Magyarország idén a negyedik helyen szerepel a felmerésünkben választható 19 közép-kelet-európai ország között, így részben **vissza tudta szerezni** a múlt években elveszített pozícióit. Az első helyet a válságban példásan helytálló Lengyelország szerezte meg (először) az idén.
- » Az **euró** bevezetése iránti igény felmérésünk szerint 2009 elejéhez viszonyítva idén jelentősen csökkent, de 86 százalékos támogatással még mindig rendkívül erős.

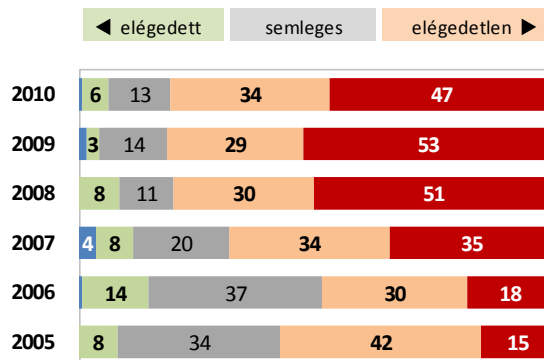
Nem a választási eredménytől függ a beruházási kedv

- » A kormány **válságkezelésének** megítélése 2009 eleje óta jelentősen javult. Annak idején a válaszadók alig 7 százaléka nyilatkozott elégedetten – 2010 elejére arányuk már 40%-ra emelkedett.
- » A kormány által felkínált támogatási eszközöket azonban alig vették igénybe a vállalatok; a válaszadók mintegy 15-20 százaléka egyáltalán nem ismerte a felsorolt intézkedéseket, vagy úgy vélte, hogy ilyen Magyarországon nem is elérhető.
- » Az április **országgyűlési választások** kimenetele a felmérés adatai szerint gyakorlatilag egyáltalán nem befolyásolja a vállalatok beruházási tevékenységét. Három válaszadó közül kettő úgy nyilatkozott, hogy a választás eredménye a „egyáltalán nem” vagy „alig” befolyásolja beruházási döntéseit. A többiek körében pedig megegyezik azon vállalatok száma, amelyek egy Fidesz-kormány alatt fokoznák beruházási tevékenységüket, és azoké, amelyek csökkentenék azt.

Elégedettség az adórendszerrel

Elégedettség az adóterhelés mértékével

II. Külföldi közvetlen tőkebefektetések Magyarországon

A magyar gazdaság nélkülözhetetlen része

Külföldi vállalatok máig összesen mintegy 63 milliárd euró értékű működő tőkét fektetettek be Magyarországon. Az európai országok messze a legnagyobb szerepet vállaltak ebben, az összes beruházás 75 százaléka az Európai Unió államaiból érkezett, az Egyesült Államok és Japán együttesen nem egészen 6 százalékkal járultak hozzá.

A Magyarországra áramló működő tőke volumene nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedően magas. Akár a lakosság, akár a nemzetgazdaság méretéhez viszonyítva, Magyarországon a külföldi beruházók átlagon felüli szerepet játszottak, játszanak a gazdasági fejlődésben.

Külföldi közvetlen tőkebefektetések Magyarországon

Állomány 2008. dec. 31-én

	Milliárd euró	Részesedés
Mindösszesen	62,70	100.0%
Európa	49,33	78.7%
Európai Unió	47,06	75.1%
Németország	13,93	22.2%
Ausztria	9,06	14.5%
Hollandia	8,39	13.4%
Luxemburg	6,70	10.7%
Franciaország	3,83	6.1%
Nem-európai országok	9,48	15.1%
USA	2,59	4.1%
Japán	0,97	1.6%

Forrás: MNB

A külföldi cégek szerepvállalása kedvező hatást fejt ki a gazdaság számos területén. A versenyszférában dolgozók mintegy 30 százalékát ők foglalkoztatják, ők termelik a bruttó hozzáadott érték 29 százalékát, ők adják a teljes magyar kivitel mintegy 70 százalékát, és a nemzetgazdasági beruházások mintegy 30 százalékát is ők valósítják meg.

(források: KSH, Pénzügyminisztérium, UNCTAD)

Folytonosság a válság ellenére

A magyarországi közvetlen külföldi tőkebefektetések volumene 2009-ben ugyan összességében az előző évi érték csupán ötödére zsugorodott, és egymilliárd euróval az eddig mért legalacsonyabb éves beáramlás volt, ez az adat azonban csak hiányosan és torzítva tükrözi a valóságot.

Torzít a hitelforgalom. A 2009-es évet ugyanis a külföldi anyavállalatok magyarországi leányvállalatainak nyújtott hitelek eddig soha nem tapasztalt mértékű (1,7 milliárd eurónyi) leépítése jellemezte. E vállalatcsoporton belüli hitelforgalom nélkül a közvetlen külföldi tőkebefektetések mértéke Ma-

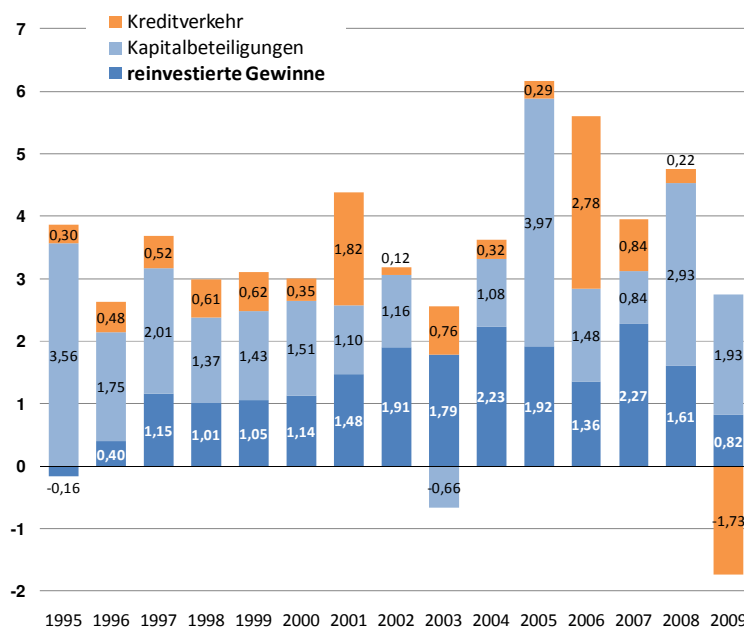
gyarországon 2009-ben – néhány, rendkívül magas privatizációs bevételeket hozó évek kivételével – igenis az előző évek szintjén mozgott.

Erőteljes új befektetések. Ezzel szemben a múlt évi statisztikában az új befektetések és részesedések igenis jelentős mértékű beáramlása szerepel, az 1,9 milliárd eurós volumen meghaladta még az elmúlt 15 év átlagát is.

Jelentősen csökkent, de +0,8 milliárd eurós volumennel még mindig pozitív tartományban alakult a Magyarországon már jelen lévő befektetők újrabefektetett jövedelme, azaz a vállalati eredmény haza nem utalt része. Az általános gazdasági helyzet és az üzleti eredmények ezzel járó visszaesésére való tekintettel ez azonban aligha meglepő.

Külföldi működő tőkebefektetések Magyarországon

Éves forgalmi értékek milliárd euróban

Forrás: MNB

Tovább nő Közép-és Keleteurópa jelentősége

Az ellenkező irányból való megközelítés, azaz a közép-kelet-európai térségbe áramló német befektetések alakulása szintén bizonyítja, hogy a válságos 2009-es év sem hozott negatív fordulatot a régió megítélésben, sőt ellenkezőleg, jelentősége még nőtt is.

A német jegybank adatai szerint a német közvetlen külföldi tőkebefektetések 2009-ben 51 százalékkal (45 milliárd euróra) csökkentek, azonban a célterületek közül Közép-Kelet-Európa és ezen belül Magyarország még fokozni is tudta részesedését. Miközben ugyanis az EU15-ökbe irányuló német tőke kivétel 2009-ben szintén felére csökkent, addig Magyarország vagy Csehország esetében „csupán” 29, illetve 21 százalékos volt a csökkenés, sőt Lengyelországba kis mértékben ugyan, de nőtt a német tőke kivétel (+6%). Ennek köszönhetően tavaly e három országba irányult a német közvetlen

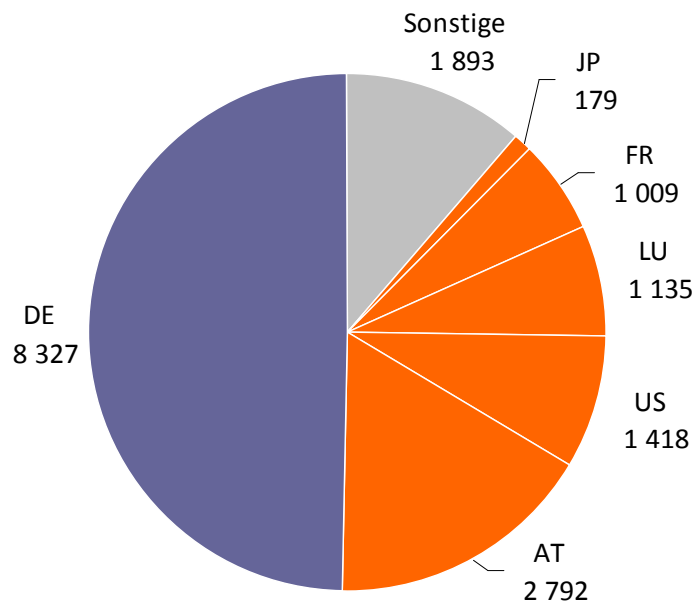
tőkebefektetések 8 százaléka – ami több, mint a német beruházók hagyományos elsőszámú célpiacának, az Egyesült Államoknak a részesedése (6%).

Az újrabefektetett jövedelmek – az előző évekhez hasonlóan – tavaly is fontos szerepet játszottak a német befektetések alakulásában. A külföldi leányvállalatok helyi bővítő beruházásai az elmúlt öt év átlagában több mint negyedét (27 százalékát) adták a teljes német tőkeexportnak, Magyarország esetében ez az arány azonban 73, Lengyelországban 54 és Csehországban 97 százalék volt. (Kína esetében ez az arány mindösszesen 9% volt, hiszen ott változatlanul az új beruházások adják a befektetések zömét.)

Ezek az adatok igazolják, hogy a német vállalatok közép- és kelet-európai szerepvállalása alapvetően hosszú távú és stratégiai jellegű, ennek köszönhetően nehéz világgazdasági környezetben is nagyfokú állandóságot mutat. Ez tükröződik azon vállalatok válaszaiban is, amelyek részt vettek idei konjunktúra-felmérésünkben.

Magyarországon újrabefektetett jövedelmek megoszlása az anyavállalat országa szerint

1999-2008, kumulált összegek, millió euró

forrás: MNB

III. A felmérés részletes eredményei

1. Gazdasági helyzet és várakozások

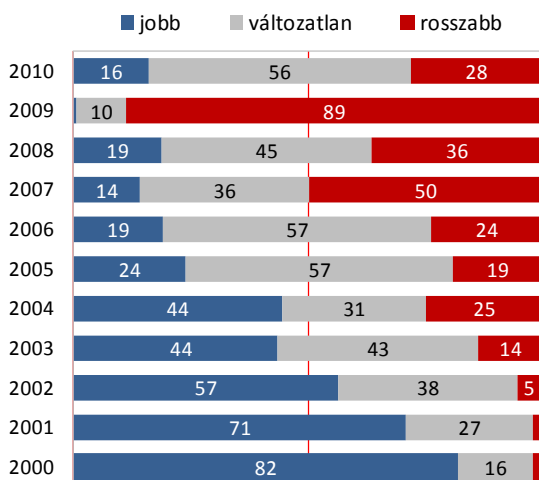
„Túl a mélyponton, de még messze a korábbi csúcsoktól” – tömören így lehetne összefoglalni a vállalatvezetők jelenlegi hangulatát.

A vállalatok két harmada (63%) továbbra is rossznak tartja a nemzetgazdaság mai állapotát. Ez ugyan jobb, mint a 12 hónappal ezelőtti eredmény (83%), de még így is lesújtó. A folyó évre vonatkozó konjunktúrális kilátások összességében még mindig negatívak: csak minden hatodik vállalat számít javulásra – szemben a romlásra számító 28 százalékkal. Egy gazdasági fellendülés másként fest – még akkor is, ha a 2009. elején uralkodó sokkos megbénuláshoz képest látványosan kiderült a hangulat: akkor még közel 90 százalékban számítottak romlásra, és gyakorlatilag senki sem javulásra.

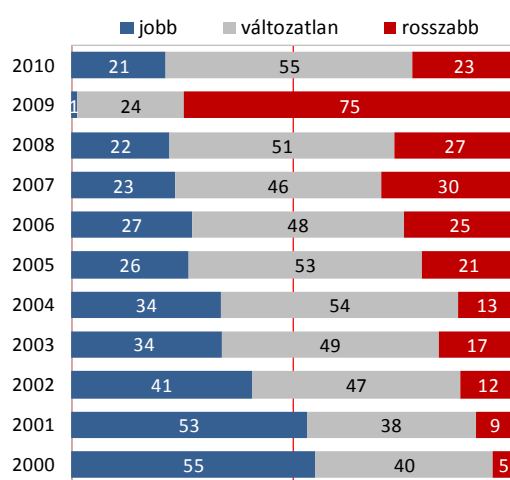
Valóra váltak a 2009. eleji előrejelzések. A vállalatok szintjén – sajnos – teljes mértékben valóra váltak az egy éve, 2009 elején megfogalmazott félelmek.

- » Annak idején a válaszadók 55 százaléka számított az **árbevételük** csökkenésére – a vállalatok 62 százalékánál ez be is következett.
- » 2009 elején 54 százalék számított csökkenő **eredményre** – és ez pontosan ilyen arányban következett be az év végén. Sovány vigasz, hogy az emelkedő profitra számító 10 százalékból végülis 19 százalék lett.
- » Csökkenő **kivitelről** a válaszadók 36 százaléka tartott, a valóság 42 százalékkal még ennél is egy kicsit zordabb volt. Növekvő exportbevételben 2009. elején csak 11 százalékuk bízott – s csak ennyinek sikerült ezt megvalósítania.
- » A válaszadók 53 százaléka tervezte a **beruházási kiadások** csökkentését – ténylegesen ez „csak” 44 százalékuknál következett be. Több beruházást 15 százalékban terveztek, végül 18 százalékuknak sikerült.

A magyar gazdaság kilátásai az adott évre

A saját ágazat kilátásai az adott évre

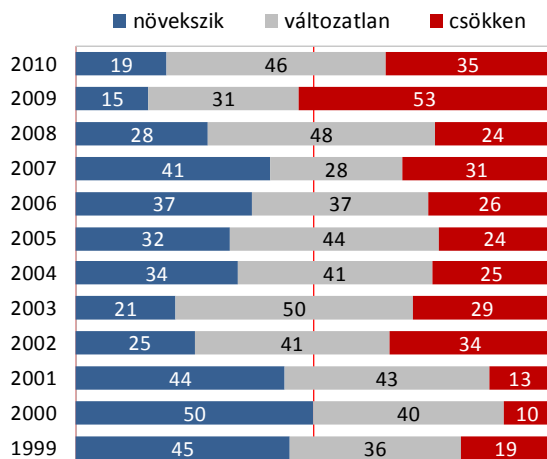
Óvatos derűlátás a saját helyzetre nézve. Saját helyzetüket a vállalatok valamelyest – de nem sokkal – jobbnak ítélik, mint egy évvel ezelőtt, de a válaszok egyenlege még mindig enyhén negatív (pozitív válaszok: 20%, negatív válaszok: 27%). A 2010-es évre nézve viszont óvatos derűlátás uralkodik: valamivel több, mint minden harmadik vállalat számít saját üzletmenetének javulására, ennek romlásától 21 százalék tart. Az eredményre vonatkozó várakozások ehhez hasonlóan alakulnak, szinte ugyanolyan megoszlást mutatnak a pozitív és a negatív vélemények között. Ennek ellenére ez az arány – a 2009-es évtől eltekintve – még mindig a leginkább borús hangulatot jelzi az előző hat év felméréseinek sorában.

Ez sajnálatos módon tükröződik a beruházási és foglalkoztatási tervekben is, amelyek – a tavalyi számokhoz mért javulás ellenére – az elmúlt 7-8 év leggyengébb értékét mutatják. Utoljára a 2002/2003-as évi németországi recesszió idején volt ilyen visszafogott a beruházási hajlandóság. Idén a válaszadók 35 százaléka tervezi a **beruházások** csökkentését, és csupán 19 százalékban terveznek a tavalyinál nagyobb mértékű beruházásokat. A **foglalkoztatottak** számának emelkedésével már a válaszadók 21 százaléka számol, ugyanakkor 24 százalékuk csökkenteni kívánja a dolgozói létszámot. Összességében ezek a számok tehát még nem jeleznek munkaerőpiaci enyhülést. Ez egyébiránt egybeesik több gazdaságkutató intézet előrejelzésével is, amelyek 2010-re Magyarországon még kis mértékben emelkedő, de legjobb esetben is csak stagnáló munkanélküliséget jeleznek előre.

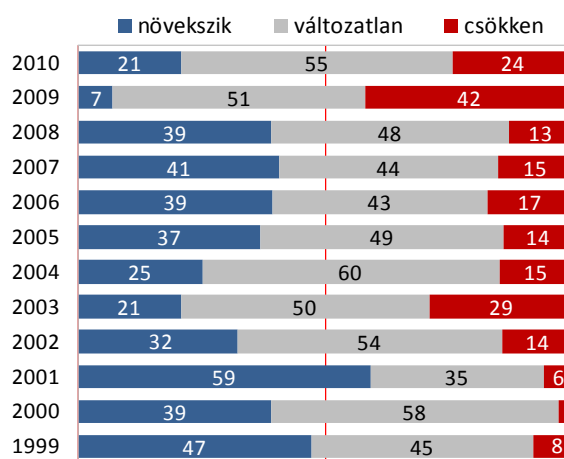
A növekedés szempontjából legfeljebb az **exportkilátások** keltenek némi reményt: a válaszadók 24 százaléka bízik a kivitel növekedésében, és csupán 12 százalékuk számít csökkenő exportértékesítésekre.

Rosszabb hangulat a szolgáltatási szektorban. A konjunkturális helyzetet és főként a 2010-re vonatkozó kilátásokat az egyes gazdasági ágazatokban hasonlóan, de mégis néhány érzékelhető különbséggel ítélik meg. Feltűnő, hogy főként a szolgáltatási szektor vállalatai valamelyest borúlátóbban vagy legalábbis kevésbé derűlátóan látják a 2010-es évet.

A beruházások várt alakulása

A dolgozói létszám várt alakulása

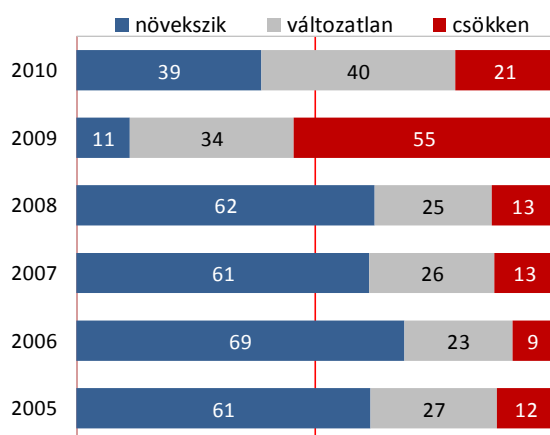
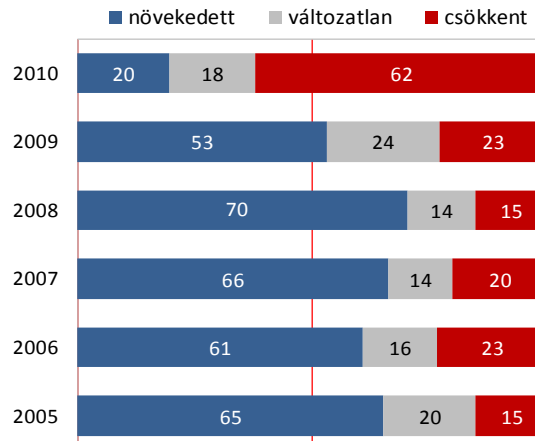
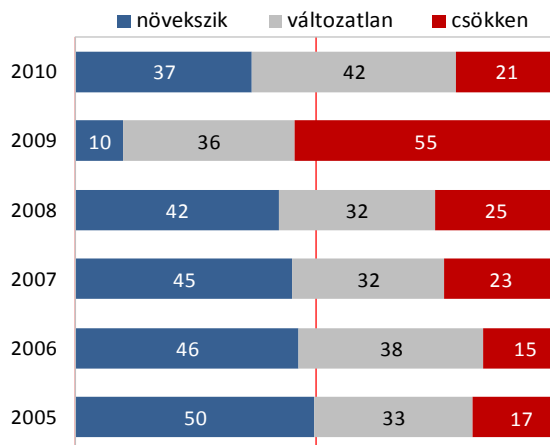
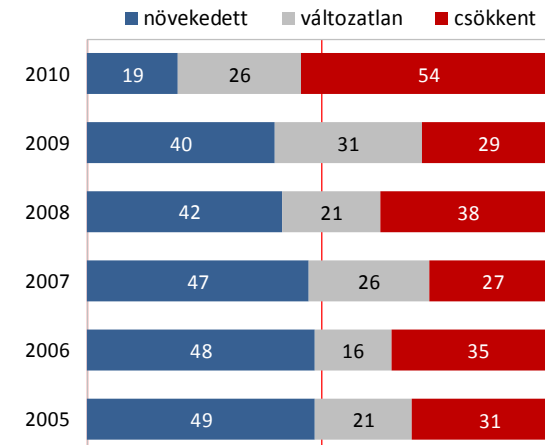

Gazdasági várakozások ágazatok szerint

	Összes vállalat*	Szolgáltató-sok	Kereskede-lem	Ipar
<i>A pozitív és negatív válaszok egyenlege</i>				
Magyarország gazdasági kilátásai 2010-re	-12	-20	-8	-8
Saját üzleti helyzet	-8	-14	-5	-1
Saját üzleti kilátások 2010-re	+14	+10	+13	+13
Árbevétel 2010-ben	+18	+11	+18	+21
Létszám 2010-ben	-3	-5	+3	-3
Eredmény 2010-ben	+16	+13	+24	+10

* A módszertani tudnivalókat lásd a függelékben.

Ennek okát főként abban kereshetjük, hogy a válság csak késleltetve éri el a szolgáltató ágazatot. A vállalatoknál a recesszió idején bevezetett takarékosági és racionalizálási intézkedések gyakran külső szolgáltatókat (is) sújtanak – az utazási költségkerettől a tanácsadói szerződéseken keresztül a reklámbüdzséig. Ráadásul ezeket az intézkedéseket vélhetően még a konjunktúra remélt beindulása után is fenntartja számos vállalat.

A folyó évi árbevétel várt alakulása**Az előző évi árbevétel alakulása****A folyó évi eredmény várt alakulása****Az előző évi eredmény alakulása**

2. Az üzleti környezet értékelése

A vállalatok közérzetét nem csupán a konjunkturális környezet határozza meg, hanem lényeges mértékben rányomja a bélyegét a gazdaságpolitikai feltételrendszer is. Ez ugyanis nem csupán az üzleti tevékenység rövid távú eredményeit határozza meg (például az adórendszer révén), hanem a jövőbeni beruházások paramétereit is befolyásolja. Ezért egy adott ország hosszú távú vonzereje szempontjából meghatározó jelentőségűek az üzleti környezetet alakító tényezők.

A DUIHK ezért évek óta vizsgál 25 olyan szempontot, amelyek a vállalatok szemszögéből meghatározó befolyást gyakorolnak a helyi üzleti környezet minőségére. Ezek a tényezők három csoportba sorolhatók:

Gazdaságpolitikai környezet

» mint például: közigazgatás, adók, gazdaságfejlesztés, jogbiztonság, átláthatóság, korrupció

Munkaerőpiaci környezet

» mint például: költségek, termelékenység, képzettség, oktatási rendszer, szakemberek rendelkezésre állása

Vállalati környezet

» mint például: beszállítók, fizetési fegyelem, piac/kereslet

Megtartandó erények, régi gyengeségek. Felmérésünk évek óta újra és újra igazolta, hogy jó érdemjegyet főként a munkaerőpiacot jellemző tényezők tekintetében adnak a befektetők. A **legnagyobb kritikával** azonban azokat a területeket illetik, amelyekért a gazdaságpolitika felelős. Ez egyértelműen megerősítést nyert a 2010-es felmérésben.

Elégedettség az üzleti környezetet meghatározó tényezőkkel 2010-ben

Környezeti tényező	Egyenleg*	Környezeti tényező	Egyenleg *
EU-tagság	+36 ↓3	Szakképzés	-10 ↑10
Munkavállalók képzettsége	+36 ↑6	Regionális exportlehetőségek	-10 ↓12
Munkavállalók motiváltsága	+35 ↑9	K+F feltételrendszer	-16 ↓3
Beszállítói hálózat	+26 ↑3	A munkajog rugalmassága	-18 ↑4
Munkatermelékenység	+22 ↑6	Élőmunka-költségek	-19 ↑19
Beszállítók minősége	+21 ↑4	Közfizetés	-21 ↑22
Felsőfokú képzés	+14 ↑11	Támogatások hozzáférhetősége	-22 ↓2
Szakemberek rendelkezésre állása	+8 ↑23	Jogbiztonság	-28 ↓6
		Fizetési fegyelem	-29 ↑8
		Belföldi kereslet	-31 ↓13
		Politikai stabilitás	-32 ↑9
		Közbeszerzések átláthatósága	-60 ↓7
		Hatékony közigazgatás	-68 ↓2
		Korrupció elleni küzdelem	-69 ↓3
		Adórendszer és adóigazgatás	-75 ↑3
		Adóterhek mértéke	-75 ↑3

* **Az első oszlop** az „elégedett/nagyon elégedett” és az „elégedetlen/nagyon elégedetlen” válaszok egyenlegét mutatja a 2010-es évre („+”: több a pozitív válasz; „-”: több a negatív válasz). **A második oszlopban** az egyenleg változása szerepel a 2009-es évi felméréshez viszonyítva.

Az tavalyi értékeléshez képest tapasztalható elmozdulások egy részét a gazdasági válság közvetlen következményeként lehet megmagyarázni, mások azonban változatlanul fennálló strukturális és koncepcionális hiányosságokra utalnak.

Így például a belföldi kereslettel illetve a szomszédos exportpiacokkal való elégedettség érezhető gyengülése egyenesen az árbevételben elszenvedett veszteségek számlájára írható.

Másrészről a szakemberhiány vagy a munkaköltségek terén jelzett enyhülés, valamint a munkavállalók motiváltságának erősödése feltehetően a munkaerőpiaci helyzet válság okozta változásaira vezethető vissza.

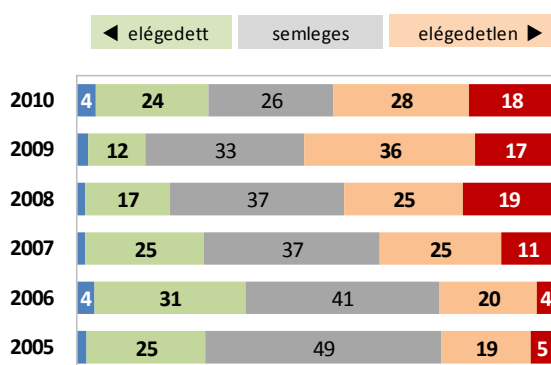
Mégis le kell szögezni, hogy a munkaerőpiac szinte valamennyi jellemzőjét – a képzettségtől a motiváltságon és a munkatermelékenységen át a szakemberek rendelkezésre állásáig a válaszok egyenlege (ismét) pozitív. Mindössze a munkaerőköltségek valamint a munkajog szabályozása mutat olyan gyengeségeket, amelyek hosszú távon árthatnak a magyarországi munkaerőpiac vonzerejének.

Az üzleti környezet egyéb jellemzői esetén azonban a válságtól független, mondhatni „hazai” fejlemények is tükröződnek a felmérés eredményeiben.

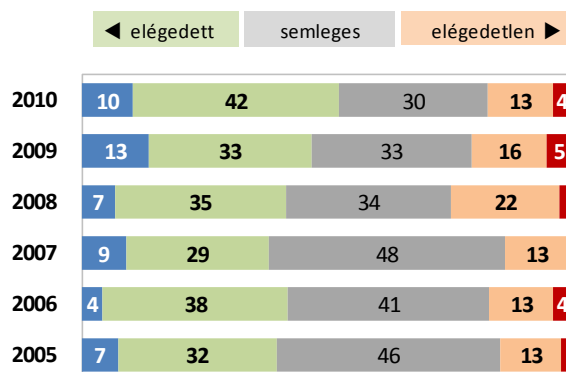
Nagyobb bizonyosság a politika tekintetében. A politikai stabilitást ugyan a többség még mindig negatívan értékeli, de a tavalyi felmérés eredményeihez képest érzékelhetően jobb a megítélés, ami lényegében a Bajnai-kormány felállításának és stabil működésének köszönhető. Ez megszüntette az esetleges előrehozott választásokkal kapcsolatos bizonytalanságot is. 2010 elején ráadásul viszonylag egyértelműnek tűnik az áprilisi választás eredménye is, ami – az egyéni pártpolitikai preferenciáktól függetlenül – szintén nagyobb fokú politikai biztonságot teremt.

Tartós kritikával illetik az adórendszert és a közigazgatást. Ezzel szemben aggasztó, hogy éppen azokon a területeken nem következett be javulás, ahol évek óta a legnagyobb az elégedetlenség a beruházók körében – sőt éppen ellenkezőleg. Egyes kérdésekben tovább romlott a helyzet. Kiemelkedően szembetűnő ez a bürokrácia, a korrupció elleni küzdelem és a közbeszerzések átláthatósága

Elégedettség a munkaerő-költségekkel

Elégedettség a dolgozók motiváltságával

esetén. A gazdaságpolitika legélesebben kritizált területei pedig – minimális javulás ellenére – változatlanul az adórendszer és az adóterhek maradtak. Öt vállalatból négy elégedetlen vagy nagyon elégedetlen az adózással. Alig valamivel kedvezőbb a közigazgatásról alkotott kép, a vállalatok 73 százaléka tekinti kritikára érettnek.

A bosszúságok akadályá válhatnak. Azt, hogy mennyire fontos éppen az ilyen problémák megoldása, a válaszok differenciált elemzése igazolja. Azok a vállalatok, amelyek Magyarországon ma újból nem fektetnének be, szinte kivétel nélkül valamelyest rosszabb átlagos minősítést adtak le, mint azok, amelyek újból Magyarország mellett döntenének. Ez még nem meglepő, tanulságos azonban, hogy a „csalódottak” válaszai hol különböznek a legjobban a „nem csalódottak” válaszaitól*:

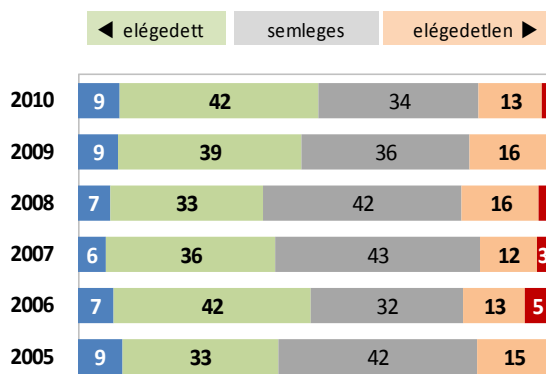
» jogbiztonság:	–0,63	» korrupció:	–0,53
» támogatások:	–0,58	» adóterhek:	–0,49
» bürokrácia:	–0,54	» átláthatóság:	–0,49

* a „csalódottak” és a „nem csalódottak” által leadott átlagos „érdemjegyek” közötti különbség, 1-től 5-ig terjedő skálán.

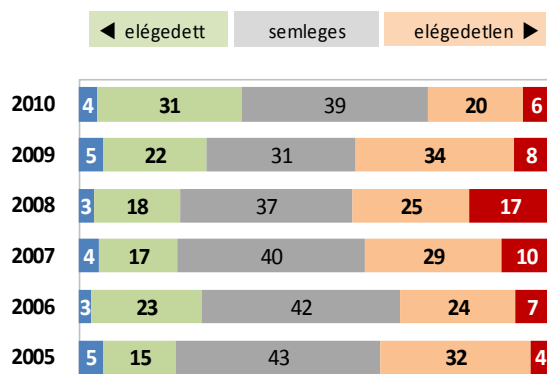
Ezek az üzleti környezeti tényezők tehát nem pusztán bosszúságot jelentenek, hanem végeredményben eltántoríthatnak beruházókat a magyarországi szerepvállalástól.

A befektetési feltételek számszerű értékelése egyébként nyomon követhető a kormány legfontosabb három feladatát firtató kérdésre adott szöveges javaslatokban és elvárásokban is. Eszerint a legsürgősebb teendő a korrupció visszaszorítása – a cégek csaknem 60 százaléka ezt nevezte meg válaszaiban. Ezt követik az adórendszer átalakítását és az adóterhek mérséklését, valamint a bürokrácia leépítését követelő kommentárok.

Elégedettség a munkaerők képzettségével

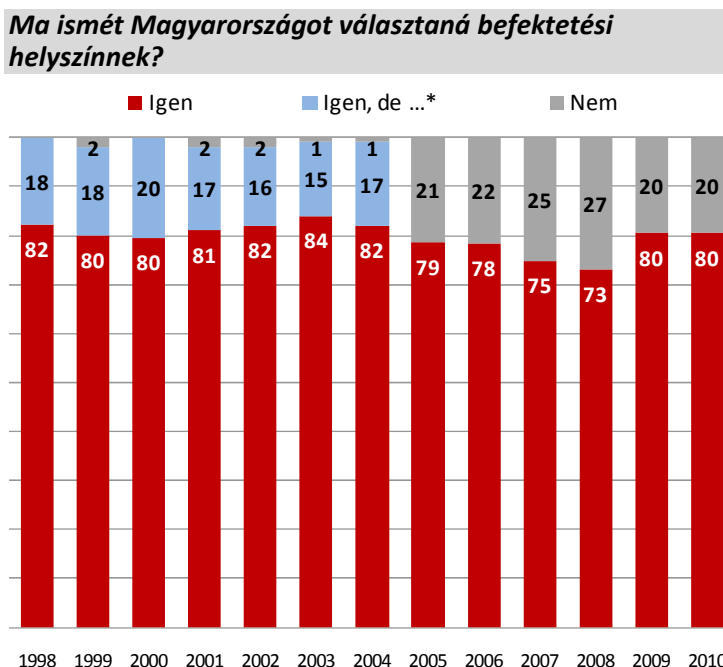
Elégedettség a szakképzett dolgozók kínálatával

3. Alternatív beruházási helyszínek

Immáron 13 éve kérdezzük a vállalatokat arról, hogy más, alternatív helyen is el tudnák-e képzelni a beruházásukat. Tudatosan nem „elvándorlási tervekre” kérdezzünk rá – ilyeneket aligha jelentene be bárki is jó előre – ehelyett azt kérdezzük a vállalatoktól, hogy ismét Magyarországot választanák-e a beruházásuk helyszínéül, vagy előnyben részesítenének-e egy másik országot. Ez a felmérési mód jól tükrözi az ország relatív vonzerejét az alternatív beruházási célokkal szemben – és ez meglepően stabilnak mutatkozik.

Öt vállalat közül négy ismét Magyarországra jönne. Azon vállalatok részaránya, akik ismét Magyarországot választanák, az előző évhez hasonlóan 80 százalékos, és ez pontosan megfelel az utóbbi 13 év átlagának is. Az arány nagyfokú állandósága ismét megerősíti a DUIHK egyik fő üzenetét: a német beruházók hosszú távra terveznek Magyarországon, az átmeneti konjunkturális hatások rövid távon nem borítják fel a korábban meghozott beruházási döntéseket.

Relatív fogalom az alternatíva. Egy adott beruházási helyszín vonzereje elsősorban mindig relatív mérőszám. Más közép- és kelet-európai országok vonzerejére irányuló kérdésünknel ezért nem az abszolút érték az érdekes, hanem a „versenytársakkal” szembeni összehasonlításban elért relatív helyezés és annak időbeli alakulása. Ennek az értelmezési perspektívának a jogosultságát igazolja az is, hogy a felsorolt 19 országra leadott átlagos „érdemjegy” az idén 3,53 volt (a német iskolai jegyek szerint – a magyarban ez egy „2,47”-nek felelne meg), ami gyakorlatilag megegyezik a tavalyi 3,52-es értékkel. Vagyis a válaszadók nem lettek összességében lelkesebbek vagy kritikusabbak, hanem csupán a relatív értékelések változtak.

A tapasztalt elmozdulásokhoz a jelek szerint jelentősen hozzájárult az egyes országok a gazdasági válság során mutatott „teljesítménye”. Ez leginkább Lengyelországon érhető tetten. Felmérésünkben az ország először végzett a legelső helyen, míg tavaly csupán a negyedik helyezést érte el. Ez a lendü-

letes javulás feltehetően nagymértékben annak köszönhető, hogy Lengyelország az egyetlen európai nemzetgazdaság, amely negatív növekedési adat nélkül küzdött le a válságot.

Lépéshátrányt csökkent Magyarország. Az alternatív beruházási helyszínek rangsorában Magyarország idén a negyedik helyen szerepel a felmerésünkben választható 19 közép-kelet-európai ország között, így részben vissza tudta szerezni a múlt években elvesztett pozícióit.

Csehország (a 2. helyen) és Szlovénia (3. helyen) megőrizték eddigi kitűnő hírnevüket, ezzel szemben viszont valamelyest megfakult Szlovákia csillogása, az ország a másodikról az ötödik helyre csúszott vissza. A 2008-ban (tehát az uniós csatlakozást követő első évben) az első helyre ugrott Románia is újból veszített vonzerejéből, és csupán a hetedik helyen végzett.

Változatlanul lanya a megkérdezettek lelkesedése az (Európai Unión kívüli) délkelet-európai országok iránt, amelyek újból kivétel nélkül a lista alsó felébe kerültek, és ott található Ukrajna és Fehéroroszország is.

Otthon, édes otthon? Úgyszólván „versenyen kívül” már több éve érdeklődünk Németország és Kína versenyképessége iránt is. Utóbbi 2010-ben az előző évhez viszonyítva ugyan némileg javított eredményén (a 19 keleteurópai országokkal és Németországgal versenyezve a 8. helyre került volna, a tavalyi 12. hely után) – ez azonban messze jár a korábbi évek eufóriájától, hiszen 2006-ban még az első helyen végzett volna.

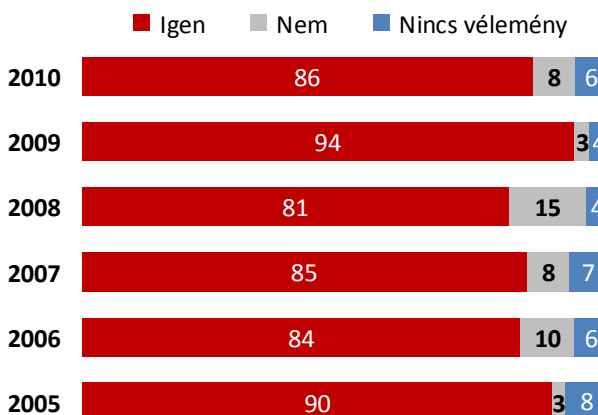
Merőben más a helyzet Németország esetében. 2006 óta folyamatosan javítja hírnevét a beruházási célszágok versenyében, és 2010-ben ismét az élen végzett volna – még Lengyelország előtt. Az, hogy a Magyarországon működő vállalkozások miért értékelik ennyire kedvezően Németországot, egy külön tanulmány tárgyát képezhetné, de talán nem tévedünk azzal a feltételezéssel, hogy a vállalatok épp azoknál a kritériumoknál vélnek kedvezőbb feltételeket Németországban, amelyeket Magyarország esetében rendkívül kritikusán ítélnék meg.

4. Válságkezelés, euró, választások

Kissé kevésbé sürgető az euró bevezetése

Az euró bevezetése iránti igény felmérésünk szerint 2009 elejéhez viszonyítva idén jelentősen csökkent, de 86 százalékos támogatással még mindig rendkívül erős.

A rendkívül magas 2009-es érték korrekciója azonban aligha meglepő a megváltozott gazdasági feltételrendszer tükrében. 2009 elején Magyarország akut pénzügyi válságban volt, a forint-euró árfolyam a tavalyi felmérés idején 300 körül, olykor még 300 felett is mozgott. Tizenkét hónappal később az árfolyam 270 körüli – ez 10 százalékos felértékelődés. A jegybanki alapkamat 2009 februárjában 9,5 százalék volt, egy évvel később 5,75 százalék – ez 375 bázispontnyi csökkenés. Összehasonlításképpen az Európai Központi Bank alapkamata ugyanebben az időszakban „csak” 100 bázisponttal csökkent (a jelenlegi 1,0 százalékra).

Kívánatos-e az euró bevezetése?**Válságkezelő intézkedések: többen dicsérik, kevesen vették igénybe**

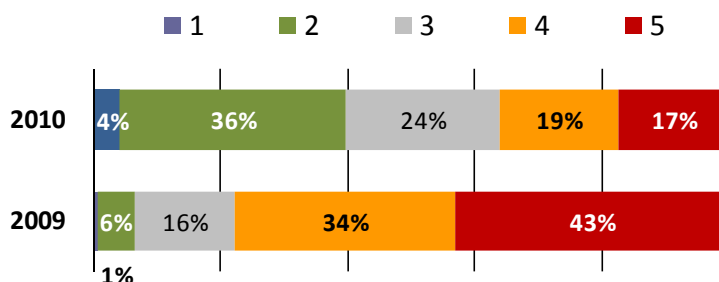
Már a megelőző felmérésben megkérdeztük a vállalatoktól, hogy mennyire megfelelőnek, pontosabban „célravezetőnek és kielégítőnek” értékelik a magyar kormány a gazdasági válság ellen hozott intézkedéseit. Akkoriban, azaz 2009. elején, egymást érték a szerte a világból érkező negatív hírek, a gazdaságkutatók pedig szinte egymásra licitáltak a borúlátóbbnál borúlátóbb előrejelzésekkel. Magyarországon pedig még csak keresték a megoldásokat egy recesszióra, amit addig csak tankönyvek-ből ismertek. Ennek megfelelően csalódást okozott a kormányzati válságkezelés, éppen hogy 7 százalékban nyilatkoztak erről elégedetten 2009-ben.

Egy évvel később immáron 40 százalékkal az elégedettség az uralkodó – míg az elégedetlenek száma kevesebb, mint felére, 77-ről immáron 36 százalékra csökkent.

A válságkezelési intézkedések megítélése

1=nagyon célravezető és kielégítő

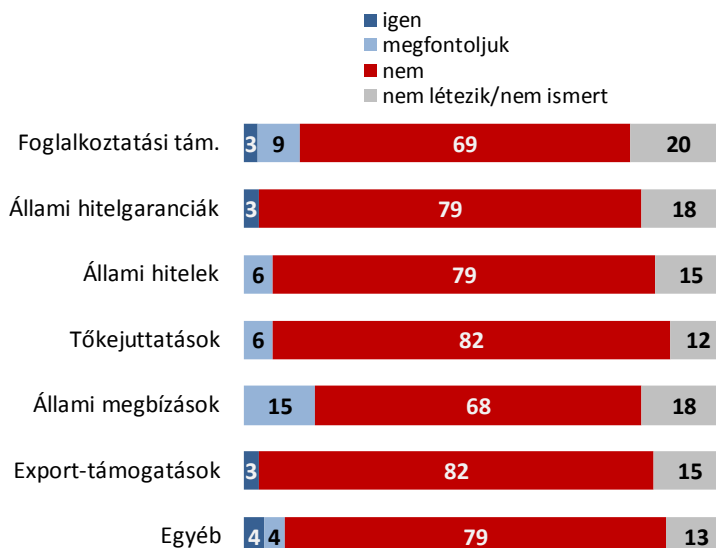
5 = egyáltalán nem célravezető és kielégítő

Az viszont már megkérdőjelezhető, hogy a dicséret valóban csak a Bajnai-kormány teljesítményének szól-e. A kevésbé kritikus hozzáállás egyrésztől vélhetően a jelenleg kevésbé drámai konjunkturális helyzetre vezethető vissza.

Másrészről a vállalatok úgy nyilatkoztak, hogy gyakorlatilag semmilyen felkínált kormányzati segítséget nem vettek igénybe, és a vállalatok mintegy 15-20 százaléka nem is ismerte a rendelkezésre álló intézkedéseket, vagy úgy vélték, hogy ilyen Magyarországon nem is létezik. Ezek az adatok is igazolják, hogy a vállalatoknak kínált állami segítség célirányossága és/vagy az igénybevétel feltételei nem voltak vonzóak számukra, másrészről pedig a kommunikáció sem volt optimális.

igénybe vett-e állami támogatásokat a válság miatt?

Választások: A beruházásokra más játékszabályok érvényesek

„A sör az sör, a pálinka pedig pálinka!” – szokták mondani német nyelvterületen akkor, ha azt akarják kifejezni, hogy bizonyos dolgokat világosan külön kell választani egymástól. Pontosan ezt gondolhatják a vállalatok a választások kimenetele és a saját beruházási szándékaik közötti összefüggésről is. Három válaszadó közül kettő úgy nyilatkozott, hogy az áprilisi választás eredménye „egyáltalán nem” vagy „alig” befolyásolja beruházási döntéseit. Még azok körében is, akik elismerték egy esetleges Fidesz-győzelem bizonyos mértékű befolyását beruházási terveikre, szinte azonos volt a pozitív („Fidesz → több beruházás”) és a negatív („Fidesz → kevesebb beruházás”) válaszok aránya (15, illetve 13 százalékos).

Nagyon ésszerű, de mégis említésre méltó egyébként az a tény, hogy a Bajnai-kormány munkáját jónak ítéelő vállalatok közül egy jövőbeni Fidesz-kormány alatt 30 százaléuk inkább csökkentené beruházásait, és csupán 6 százalék növelné azt. A Bajnai-kormányral elégedetlenek közül viszont a Fidesz alatt 38 százaléuk bővítené beruházásait, és csupán 3 százalék fogná vissza azokat.

Az „MSZP nyeri a választásokat” lehetőséget egyébként – sokatmondó módon – gyakorlatilag egyetlen válaszadó még csak megfontolás tárgyává sem tette.

IV. DISI – a DUIHK Befektetői Hangulat Mutatója

A Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara Befektetői Hangulat Mutatója, a DISI (DUIHK Investoren-Stimmungsindikator) egyetlen mutatószámba tömöríti mindazokat a tényezőket, amelyek rövid- és középtávon befolyásolják a beruházók üzleti és beruházási döntéseit.

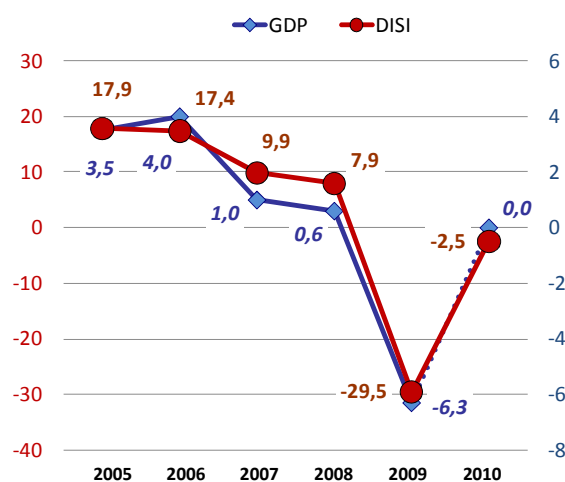
A DISI értéke 2010-ben rendkívül nagymértékű javulást mutat a megelőző évhez viszonyítva, ez azonban nem volt elegendő ahhoz, hogy visszakapaszkodjon a korábbi évek szintjére. A mutató a beruházók közel semleges hangulatát mutatja idén, miután 2009-ben, a világméretű gazdasági válság kezdetén példátlan mértékű zuhanást mutatott.

A DUIHK Befektetői Hangulat Mutató (DISI) alakulása

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
DISI	17.9	17.4	9.9	7.9	-29.5	-2.5

Figyelemre méltó, hogy a DISI értéke az eddigi tapasztalatok alapján erőteljes korrelációt mutat a gazdaság tényleges alakulásával. Az elmúlt öt évet tekintve Magyarország bruttó hazai termékének változása szinte párhuzamosan mozgott az adott év elején a DISI mutató által rajzolt pályával. A számos gazdaságkutató részéről 2010-re előrejelzett 0-1 százalékos mértékű GDP-növekedés szintén megfelelne az idei DISI értéknek. Ennél magasabb növekedési ráta – legalábbis a DISI alapján – inkább meglepő lenne.

A DISI mutató és a magyar GDP alakulása

Annak ellenére, hogy a DISI mutatót nem ökonometria modellekhez fejlesztettük ki, az eddig kimutatott értékek mégis azt mutatják, hogy a DUIHK konjunktúra felmérés keretében adott vállalati válaszok nagyfokú gyakorlati relevanciával és mondanivalóval bírnak az ország gazdasági helyzetére vonatkozóan.

➡ A DISI módszertanáról lásd a „V.1. Módszertani tudnivalók” c. fejezetet.

➡ A DISI részindikátorainak számszerű alakulását a „V.2. Táblázatok” fejezet tartalmazza.

V. Adatok

1. Módszertani tudnivalók

1. Megkérdezés módszere

A Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara (DUIHK) 1995 óta készíti el éves konjunktúra-jelentését, amely írásbeli megkérdezésen alapul. 2008. óta a kérdőív kitölthető online is. A kérdőíveket a válaszadók vállalatára és személyére vissza nem követhetően értékeljük ki.

2. A megkérdezés időtartama

2010. február 11. és március 10. között.

3. A felmérés résztvevői

A 2010-es évi felmérésben összesen 182 magyarországi székhelyű vállalat vett részt, a kiértékelésben 174 kérdőívet vettünk figyelembe.

A válaszadók túlnyomó többsége (77%-a) német érdekeltségű vállalat, illetve az anyavállalatról nem nyilatkozó DUIHK-tagvállalat volt. A válaszadók 19 százaléka más európai országbeli (túlnyomórészt francia és osztrák), 4 százaléka pedig tengerentúli (Egyesült Államokbeli és japán) anyavállalatot nevezett meg.

A mintához tartozó vállalatok gazdasági ágazat szerinti összetétele 1999 óta messzemenően állandó (1999-2010 átlagában 37% iparvállalat, 38% szolgáltató, 20% kereskedelmi vállalat). 2010-ben a sok éves átlaghoz viszonyítva csupán kisebb mértékű eltolódás mutatkozott az ipar javára, a kereskedelem terhére. Ennek köszönhetően megbízható mértékű az adatok időbeli összehasonlíthatósága.

2010-től kezdve „ipar” alatt szerepel minden olyan vállalat, amely a feldolgozó iparhoz, az energia-szolgáltatáshoz és/vagy az építőiparhoz tartozónak jelölte magát.

4. Fogalmi meghatározások

Egyenleg: Egy-egy jellemző minőségi értékelésére vonatkozó kérdések esetében (pl. „nő”, „változatlan”, „csökken”) „egyenleg” („szaldó”) alatt a pozitív és a negatív válaszok részarányának a különbsége értendő. Az egyenleg tehát figyelmen kívül hagyja a semleges válaszokat. Az egyenleg értéke így mindig a –100 és +100 közötti tartományban mozog.

Példa: Amennyiben a válaszadók 10 százaléka „magasabb”, 24% „változatlan” és 67% „kisebb” választ adott, akkor az egyenleg: {10–67=} –57.

Átlag: Eltérő jelölés hiányában átlagként a számtani középértéket adjuk meg.

6. Gazdasági ágazatok szerinti értékek

Az ágazati hovatartozásnál többes jelölés volt lehetséges. 2010-ben a válaszadók mintegy 10 százaléka jelölt be kettő vagy több gazdasági ágazatot.

Az „**összes vállalat**”-ra vonatkozó értékekben a teljes minta, tehát mind a 174 válaszadó vállalat válsza szerepel.

A gazdasági ágazatok szerint részletezett értékek mindazokat a résztvevőket figyelembe veszik, amelyek az adott gazdasági ágazatot jelölték meg. Az egyszerre több gazdasági ágazatot is megjelölő vállalatok válaszai a kiértékelésben tehát többször is szerepelnek, például egyszer a „kereskedelem” és egyszer az „ipar” részmintában. Ez számszakilag azt eredményezheti, hogy a három gazdasági ágazatra közölt értékek (súlyozott) átlaga nem felel meg az „összes vállalat”-nál szereplő értéknek. Szélsőséges esetben előfordulhat, hogy az „összes vállalat” alatt közölt érték kis mértékben magasabb [alacsonyabb] lehet, mint a három ágazati érték legmagasabbja [legalacsonyabbja], mégpedig akkor, ha a több ágazatban tevékenykedő vállalatok válaszai szignifikáns eltérést mutatnak az egyetlen gazdasági ágazatban működő vállalatok válaszaikhoz képest.

6. Korábbi adatokkal való összehasonlíthatóság

Az előző évek adataival való összehasonlításnál figyelembe kell venni, hogy a felmérés minta összetétele évről-évre kisebb-nagyobb mértékben változhat. Az eddigi felmérések eredményeinek összevetéséből viszont kiderül, hogy nem fordultak elő számottevő statisztikai következtelenségek.

7. A DISI mutató módszertanáról

A „DUIHK Befektetői Hangulat Mutató”, német (és angol) rövidítésben „DISI”, 2010-ben került először meghatározásra, és visszamenőlegesen a 2005.-2010. közötti évekre is alkalmazták.

A DISI fő célja az, hogy egyetlen mutatószámában foglalja össze mindazokat a tényezőket, amelyek rövid- és középtávon befolyásolják a beruházók üzleti és beruházási döntéseit.

Ennek megfelelően alakítottuk ki egyrészt a mutató összetételét, másrészt az egyes összetevők súlyozását is.

A DISI mutató összetevői:

Részmutató	Súlyozás	Az elemek száma
Gazdasági helyzet	10%	6
Gazdasági várakozások	50%	6
Elégedettség a üzleti környezettel	35%	25
Hajlandóság a beruházási döntés megismétlésére	5%	1
DISI	100%	38

A részindikátorok súlyozását a rövid- és középtávú üzleti és beruházási döntésekre gyakorolt hatáspotenciál alapján határoztuk meg.

A mutató elméletileg „-100” és „+100” közötti értékeket vehet fel, akárcsak valamennyi részindikátora és összetevője. Ebben a kialakításban az előjel egyértelmű tendenciát hivatott kimutatni, miközben a „100”-as szélsőérték megkönnyíti a közérthető értelmezést. Ennek alapján a „-100” pontos érték azt jelenti, hogy a beruházók kivétel nélkül elégedetlenek és borúlátóak (vagyis a helyzetre vonatkozó valamennyi jellemző „rossz”, a várakozások kivétel nélkül „csökkenő/romló” irányúak, az üzleti környezet valamennyi elemével „rendkívül elégedetlen”-ek, és valamennyi válaszadó „nem ruházna be ismét Magyarországon”). A „0” érték a teljességgel semleges állapotot írja le (tehát „se jó, se rossz”), és „+100” pont esetén valamennyi beruházó kivétel nélkül elégedett és derűlátó lenne.

A vállalati megkérdezésekre adott válaszok természetesen közepes, semmint szélsőséges értékek felé tömörülnek. A DISI szélsőértékei a vizsgált években +17,9 és -29,5 voltak.

2. Táblázatok

Megjegyzés a kérdések számozásához

Műszaki okokból a kérdőív online-verziójában oldalanként számozták a kérdéseket. Az alábbiakban a nyomtatott kérdőív sorrendjét követjük.

Résztevők ágazati hovatartozásuk szerint

	Résztevők összesen	ebből		
		ipar*	kereskedelem	Szolgáltatások
2006	202	37.1%	27.8%	35.0%
2007	177	39.2%	26.6%	34.2%
2008	179	31.2%	27.5%	41.3%
2009	143	39.2%	18.9%	42.0%
2010	174	42%	20%	39%
1999-2010	2144	39%	24%	37%

* feldolgozó ipar, építőipar, energia- és vízellátás

Résztevők a foglalkoztatottak száma szerint

	Foglalkoztatottak száma				
	1-9	10-49	50-249	250-999	1000 vagy több
2009	31%	24%	30%	13%	1%
2010	24%	24%	27%	26%	

Résztevők az export orientáció szerint

	Az exportértékesítés aránya a teljes árbevételhez képest (%)				
	0-20	20-40	40-60	60-80	80-100
2009	52%	10%	10%	6%	22%
2010	47%	7%	9%	10%	27%

1. Hogyan ítéli meg Magyarország jelenlegi gazdasági helyzetét?

	jó	kielégítő	rossz	egyenleg
2005	20.9%	64.3%	14.8%	6.1
2006	13.4%	67.7%	18.9%	-5.5
2007	5.1%	58.3%	36.6%	-31.4
2008	1.1%	41.8%	57.1%	-55.9
2009	0.7%	16.1%	83.2%	-82.5
2010	2.9%	33.9%	63.2%	-60.2
ebből:				
ipar	1.3%	34.6%	64.1%	-62.8
kereskedelem	5.3%	31.6%	63.2%	-57.9
szolgáltatások	2.7%	34.2%	63.0%	-60.3

2. Hogyan értékeli a magyar gazdaság idei kilátásait az előző évhez képest?

	jobb	változatlan	rosszabb	szaldó
2005	24.3%	56.5%	19.1%	5.2
2006	19.1%	57.3%	23.6%	-4.5
2007	14.3%	36.0%	49.7%	-35.4
2008	18.8%	44.9%	36.4%	-17.6
2009	0.7%	10.5%	88.8%	-88.1
2010	16.1%	55.7%	28.2%	-12.1
<i>ebből:</i>				
<i>ipar</i>	18.8%	55.0%	26.3%	-7.5
<i>kereskedelem</i>	13.2%	65.8%	21.1%	-7.9
<i>szolgáltatások</i>	12.2%	55.4%	32.4%	-20.3

3. Hogyan alakul ágazatának gazdasági helyzete az idén az előző évhez képest?

	jobb	változatlan	rosszabb	szaldó
2005	26.3%	52.6%	21.1%	5.3
2006	27.1%	47.7%	25.1%	2.0
2007	23.4%	46.3%	30.3%	-6.9
2008	22.2%	50.6%	27.3%	-5.1
2009	1.4%	23.9%	74.6%	-73.2
2010	21.4%	55.5%	23.1%	-1.7
<i>ebből:</i>				
<i>ipar</i>	22.5%	60.0%	17.5%	5.0
<i>kereskedelem</i>	21.1%	52.6%	26.3%	-5.3
<i>szolgáltatások</i>	20.5%	52.1%	27.4%	-6.8

4. Hogyan ítéli meg vállalatának jelenlegi gazdasági helyzetét?

	jó	kielégítő	rossz	szaldó
2005	47.8%	45.2%	7.0%	40.9
2006	44.0%	45.0%	11.0%	33.0
2007	34.5%	55.7%	9.8%	24.7
2008	36.2%	52.0%	11.9%	24.3
2009	16.1%	51.7%	32.2%	-16.1
2010	19.7%	53.2%	27.2%	-7.5
<i>ebből:</i>				
<i>ipar</i>	21.3%	56.3%	22.5%	-1.3
<i>kereskedelem</i>	18.4%	57.9%	23.7%	-5.3
<i>szolgáltatások</i>	17.8%	50.7%	31.5%	-13.7

5. Hogyan alakul vállalata gazdasági helyzete az idén az előző évhez képest?

	jobb	változatlan	rosszabb	szaldó
2005	43.0%	47.4%	9.6%	33.3
2006	45.2%	43.2%	11.6%	33.7
2007	43.2%	36.9%	19.9%	23.3
2008	37.1%	49.7%	13.1%	24.0
2009	9.1%	39.2%	51.7%	-42.7
2010	34.9%	44.2%	20.9%	14.0
<i>ebből:</i>				
<i>ipar</i>	35.0%	42.5%	22.5%	12.5
<i>kereskedelem</i>	34.2%	44.7%	21.1%	13.2
<i>szolgáltatások</i>	30.6%	48.6%	20.8%	9.7

6. Hogyan változott vállalatának árbevétele 2008-ban az előző évhez képest?

	növekedett	változatlan	csökkent	szaldó
2005	65.2%	19.6%	15.2%	50.0
2006	60.7%	15.8%	23.5%	37.2
2007	66.1%	13.8%	20.1%	46.0
2008	70.3%	14.3%	15.4%	54.9
2009	53.1%	23.8%	23.1%	30.1
2010	19.5%	18.4%	62.1%	-42.5
<i>ebből:</i>				
<i>ipar</i>	16.3%	17.5%	66.3%	-50.0
<i>kereskedelem</i>	15.8%	15.8%	68.4%	-52.6
<i>szolgáltatások</i>	25.7%	20.3%	54.1%	-28.4

7. Hogyan alakul vállalatának árbevétele az idén az előző évhez képest?

	növekszik	változatlan	csökken	Szaldó
2005	61.5%	26.6%	11.9%	49.5
2006	68.6%	22.7%	8.8%	59.8
2007	61.4%	26.1%	12.5%	48.9
2008	62.3%	24.6%	13.1%	49.1
2009	11.2%	34.3%	54.5%	-43.4
2010	38.7%	40.5%	20.8%	17.9
<i>ebből:</i>				
<i>ipar</i>	42.5%	36.3%	21.3%	21.3
<i>kereskedelem</i>	39.5%	39.5%	21.1%	18.4
<i>szolgáltatások</i>	32.9%	45.2%	21.9%	11.0

8. Hogyan alakul alkalmazottjainak száma az idén az előző évhez képest?

	növekszik	változatlan	csökken	szaldó
2005	36.8%	49.1%	14.0%	22.8
2006	39.3%	43.3%	17.4%	21.9
2007	40.7%	44.1%	15.3%	25.4
2008	39.0%	48.0%	13.0%	26.0
2009	7.0%	51.0%	42.0%	-35.0
2010	20.8%	54.9%	24.3%	-3.5
<i>ebből:</i>				
<i>ipar</i>	25.0%	47.5%	27.5%	-2.5
<i>kereskedelem</i>	18.4%	65.8%	15.8%	2.6
<i>szolgáltatások</i>	19.2%	56.2%	24.7%	-5.5

9. Hogyan alakultak beruházási kiadásai 2008-ban az előző évhez képest?

	növekedett	változatlan	csökkent *	szaldó
2005	35.7%	41.1%	13.4%	22.3
2006	36.5%	36.5%	14.8%	21.7
2007	36.2%	37.3%	12.4%	23.7
2008	37.7%	44.6%	17.7%	20.0
2009	32.9%	46.2%	21.0%	11.9
2010	18.1%	37.4%	44.4%	-26.3
<i>ebből:</i>				
<i>ipar</i>	21.3%	40.0%	38.8%	-17.5
<i>kereskedelem</i>	13.2%	26.3%	60.5%	-47.4
<i>szolgáltatások</i>	15.5%	36.6%	47.9%	-32.4

* 2005-2007: a 100%-ból hiányzó rész „nem hajtott végre beruházást”

10. Hogyan alakulnak beruházási kiadásai az idén az előző évhez képest?

	növekszik	változatlan	csökken *	szaldó
2005	32.5%	43.9%	13.2%	19.3
2006	37.1%	37.1%	15.8%	21.3
2007	40.9%	27.8%	15.9%	25.0
2008	27.8%	47.7%	24.4%	3.4
2009	15.4%	31.5%	53.1%	-37.8
2010	19.2%	45.9%	34.9%	-15.7
<i>ebből:</i>				
<i>ipar</i>	20.0%	46.3%	33.8%	-13.8
<i>kereskedelem</i>	15.8%	50.0%	34.2%	-18.4
<i>szolgáltatások</i>	18.1%	48.6%	33.3%	-15.3

* 2005-2007: a 100%-ból hiányzó rész „nem tervez beruházást”

11. Milyen ütemben nőnek vállalatának bérköltségei az idén az összköltséghez képest?

	gyorsabban	hasonló mértékben	lassabban	szaldó
2005	22.7%	51.8%	25.5%	-2.7
2006	29.9%	40.1%	29.9%	0.0
2007	36.9%	39.8%	23.3%	13.6
2008	76.3%	19.1%	4.6%	71.7
2009	17.5%	52.4%	30.1%	-12.6
2010	19.7%	59.0%	21.4%	-1.7
<i>ebből:</i>				
<i>ipar</i>	22.5%	55.0%	22.5%	0.0
<i>kereskedelem</i>	18.4%	55.3%	26.3%	-7.9
<i>szolgáltatások</i>	13.7%	65.8%	20.5%	-6.8

12. Hogyan alakult vállalatának adózás előtti eredménye 2008-ben az előző évhez képest?

	növekedett	változatlan	csökkent	szaldó
2005	48.6%	20.6%	30.8%	17.8
2006	48.5%	16.3%	35.2%	13.3
2007	47.1%	25.9%	27.0%	20.1
2008	41.6%	20.8%	37.6%	4.0
2009	39.9%	31.5%	28.7%	11.2
2010	19.3%	26.3%	54.4%	-35.1
<i>ebből:</i>				
<i>ipar</i>	19.0%	24.1%	57.0%	-38.0
<i>kereskedelem</i>	21.1%	23.7%	55.3%	-34.2
<i>szolgáltatások</i>	22.2%	29.2%	48.6%	-26.4

13. Hogyan alakul vállalatának adózás előtti eredménye az idén az előző évhez képest?

	növekszik	változatlan	csökken	szaldó
2005	49.5%	33.0%	17.4%	32.1
2006	46.3%	38.4%	15.3%	31.1
2007	45.0%	31.6%	23.4%	21.6
2008	42.2%	32.4%	25.4%	16.8
2009	9.8%	35.7%	54.5%	-44.8
2010	36.6%	42.4%	20.9%	15.7
<i>ebből:</i>				
<i>ipar</i>	35.0%	40.0%	25.0%	10.0
<i>kereskedelem</i>	36.8%	50.0%	13.2%	23.7
<i>szolgáltatások</i>	31.9%	48.6%	19.4%	12.5

14. Hogyan alakult vállalatának exportárbevétele 2008-ben az előző évhez képest?

	növekedett	változatlan	csökkent	szaldó
2008	42.2%	32.4%	25.4%	16.8
2009	33.3%	51.9%	14.7%	18.6
2010	10.9%	46.8%	42.3%	-31.4
<i>ebből:</i>				
<i>ipar</i>	10.1%	30.4%	59.5%	-49.4
<i>kereskedelem</i>	12.5%	50.0%	37.5%	-25.0
<i>szolgáltatások</i>	13.3%	63.3%	23.3%	-10.0

15. Hogyan alakul vállalatának exportárbevétele az idén az előző évhez képest?

	növekszik	változatlan	csökken	szaldó
2008	39.4%	57.6%	3.0%	36.4
2009	10.9%	53.1%	35.9%	-25.0
2010	23.7%	64.7%	11.5%	12.2
<i>ebből:</i>				
<i>ipar</i>	32.9%	54.4%	12.7%	20.3
<i>kereskedelem</i>	9.4%	81.3%	9.4%	0.0
<i>szolgáltatások</i>	13.3%	75.0%	11.7%	1.7

16. Hogyan alakult vállalatának németországi exportárbevétele 2008-ben az előző évhez képest?

	növekszik	változatlan	csökken	szaldó
2009	20.9%	65.2%	13.9%	7.0
2010	9.7%	54.5%	35.9%	-26.2
<i>ebből:</i>				
<i>ipar</i>	10.5%	38.2%	51.3%	-40.8
<i>kereskedelem</i>	3.7%	59.3%	37.0%	-33.3
<i>szolgáltatások</i>	12.5%	73.2%	14.3%	-1.8

17. Hogyan alakul vállalatának németországi exportárbevétele az idén az előző évhez képest?

	növekszik	változatlan	csökken	szaldó
2009	7.8%	62.6%	29.6%	-21.7
2010	21.8%	66.0%	12.2%	9.5
<i>ebből:</i>				
<i>ipar</i>	30.3%	56.6%	13.2%	17.1
<i>kereskedelem</i>	10.7%	67.9%	21.4%	-10.7
<i>szolgáltatások</i>	10.5%	77.2%	12.3%	-1.8

18. Az üzleti környezet meghatározói

	Fontosság	Elégedettség *					Átlagos osztályzat **	
	Osztályzat*	Válaszok megoszlása 2010						
	2006-2010	1**	2**	3**	4**	5**	2010	2009
Gazdaságpolitikai környezet								
1 EU-tagság	1.96	11%	43%	28%	14%	4%	2.57	2.49
2 Hatékony közigazgatás	1.80	1%	5%	21%	40%	33%	4.00	4.00
3 Adórendszer, adóigazgatás	1.61	1%	3%	16%	41%	39%	4.12	4.22
4 Adóterhek mértéke	1.56	1%	6%	13%	34%	47%	4.21	4.29
5 Hozzáférés állami és EU-támogatásokhoz	2.47	3%	13%	45%	21%	18%	3.36	3.31
6 Infrastruktúra	1.92	2%	16%	44%	31%	8%	3.28	3.61
7 Jogbiztonság	1.50	1%	18%	35%	34%	13%	3.39	3.34
8 Közbeszerzések átláthatósága	2.39	1%	5%	28%	35%	30%	3.90	3.77
9 Gazdaságpolitikai kiszámíthatóság	1.58	::	::	::	::	::	::	4.15
11 Politikai stabilitás	1.80	1%	16%	34%	27%	22%	3.53	3.67
12 Korrupció és bűnözés elleni harc	1.75	1%	4%	21%	31%	43%	4.11	4.03
Vállalati környezet								
10 Kutatási és fejlesztési környezet	2.64	2%	9%	62%	17%	10%	3.25	3.15
13 Helyi beszállítók rendelkezésre állása	2.17	6%	35%	44%	12%	3%	2.71	2.71
14 Helyi beszállítók minősége	1.92	5%	35%	41%	15%	4%	2.79	2.79
15 Fizetési fegyelem	1.56	2%	15%	37%	32%	14%	3.42	3.51
16 Belföldi kereslet	1.93	1%	10%	46%	29%	13%	3.43	3.26
17 Exportkereslet a térségben	2.63	2%	11%	65%	18%	4%	3.11	2.97
Munkaerőpiaci környezet								
18 Munkaerőköltségek	1.64	4%	24%	26%	28%	18%	3.33	3.53
19 Munkavállalók termelékenysége	1.54	4%	40%	32%	21%	2%	2.76	2.80
20 Munkavállalók motiváltsága	1.53	10%	42%	30%	13%	4%	2.58	2.65
21 Munkajogi szabályok rugalmassága	2.00	3%	16%	45%	26%	10%	3.24	3.32
22 Munkavállalók képzettsége	1.62	9%	42%	34%	13%	2%	2.57	2.62
23 Szakképzett munkaerő kínálata	1.70	4%	31%	39%	20%	6%	2.94	3.17
24 A szakképzés minősége *	1.82	1%	22%	43%	23%	10%	3.19	3.24
25 A felsőoktatás minősége *	1.87	3%	33%	43%	19%	3%	2.86	2.98

* 1 = nagyon fontos ... 5 = nem fontos, a 2006-2010. évi adatok átlaga

** 1 = nagyon elégedett ... 5 = elégedetlen

:: az adott évben nem szerepelt a kérdések között

19. Melyik a három legsürgetőbb feladat a magyar kormány számára?

	Említések összesen*	ebből		
		1. helyen*	2. helyen*	3. helyen*
Korrupció visszaszorítása, átláthatóság növelése	56%	17%	18%	21%
adórendszer reformja	33%	11%	17%	5%
adócsökkentés	27%	15%	6%	6%
bürokrácia leépítése, közigazgatás javítása	26%	9%	9%	9%
gazdaság élénkítése	21%	10%	6%	4%
költségvetés reformja, hiány, adósság csökkentése	19%	11%	4%	4%
kiszámíthatóság biztosítása	18%	8%	6%	4%
jogbiztonság növelése	17%	6%	6%	5%
munkát terhelő adók, járulékok csökkentése	14%	6%	4%	4%
politikai stabilitás növelése	13%	9%	4%	0%

* az említések aránya az összes résztvevő számához képest

20. Mennyire vonzóak a következő országok mint befektetési helyszín?

	Átlagos értékelés *		Rang **			
	2010	2010	2009	2008	2007	2006
Lengyelország	2.68	1	4	5	6	6
Csehország	2.71	2	1	2	1	2
Szlovénia	2.81	3	3	4	2	4
Magyarország	2.83	4	7	9	4	3
Szlovákia	2.86	5	2	3	3	1
Horvátország	3.03	6	5	7	7	9
Románia	3.12	7	6	1	5	10
Észtország	3.32	8	8	6	9	5
Litvánia	3.59	9	9	10	10	8
Lettország	3.63	10	10	8	8	7
Oroszország	3.74	11	11	12	11	12
Szerbia	3.81	12	13	15	15	14
Bulgária	3.92	13	12	11	12	11
Bosznia-Hercegovina	4.13	14	17	17	17	::
Montenegró	4.17	15	14	16	16	::
Macedónia	4.17	16	15	14	14	::
Ukrajna	4.24	17	16	13	13	13
Fehéroroszország	4.67	18	::	::	::	::
Albánia	4.73	19	18	18	18	::
Németország	2.47	(1)	(1)	(6)	(7)	(12)
Ausztria	2.88	(7)	::	::	::	::
Kína	3.03	(8)	(12)	(10)	(10)	(1)
Franciaország	3.23	(11)	::	::	::	::

:: az adott évben nem szerepelt a választható lehetőségek között

* 1 = nagyon vonzó ... 6 = nem vonzó.

** A nyugateurópai országok és Kína nélkül. Ezen országok hipotetikus helyezését zárójelben adjuk meg.

21. Ma ismét Magyarországot választaná befektetési helyszínnek?

	Igen	Nem
2005	78.6%	21.4%
2006	78.3%	21.7%
2007	74.8%	25.2%
2008	73.1%	26.9%
2009	80.4%	19.6%
2010	80.5%	19.5%
ebből:		
ipar	84.4%	15.6%
kereskedelem	90.9%	9.1%
szolgáltatások	71.4%	28.6%

22. Kíváncos-e az euró bevezetése Magyarországon?

	Igen	Nem	Nincs vélemény
2005	90%	3%	8%
2006	84%	10%	6%
2007	85%	8%	7%
2008	81%	15%	4%
2009	94%	3%	4%
2010	86%	8%	6%
ebből:			
ipar	89%	8%	4%
kereskedelem	89%	5%	5%
szolgáltatások	84%	8%	8%

23. Melyik évben várható az euró tényleges bevezetése Magyarországon?

felmérés éve ►	2010	2009	2008	2007	2006	2005
€-bevezetés éve (medián)**	2015	2014	2014	2013	2011	2010
2010-ig	::	::	2.1%	9.1%	47.8%	83.0%
2011	::	1.7%	1.4%	11.2%	7.5%	4.7%
2012	3.3%	18.8%	29.1%	29.4%	32.3%	11.3%
2013	6.5%	27.4%	17.7%	14.7%	6.2%	0.9%
2014	33.3%	18.8%	25.5%	12.6%	3.1%	0.0%
2015	35.9%	24.8%	19.1%	18.2%	2.5%	0.0%
2016	10.5%	6,8%*	5.0%*	5.6%*	0.6%*	0.0%*
2017 vagy később	10.5%	::	::	::	::	::

* 2016 vagy később

** medián: ugyanannyian a megadott időpont előtti és utáni időszakra várják a bevezetést

24. Mennyire célravezetőek és kielégítőek a kormány a gazdasági és pénzügyi válság megoldása érdekében hozott intézkedései?

	1*	2*	3*	4*	5*	nincs vélemény
	0.7%	5.7%	15.6%	34.0%	42.6%	1.4%
2009	4.2%	35.5%	24.1%	18.7%	17.5%	2.4%
ebből:						
ipar	3.8%	33.8%	22.5%	21.3%	16.3%	2.5%
kereskedelem	8.1%	35.1%	24.3%	13.5%	16.2%	2.7%
szolgáltatások	2.8%	35.2%	25.4%	14.1%	19.7%	2.8%

* 1=nagyon célravezető és kielégítő ... 5 = egyáltalán nem célravezető és kielégítő

25. Igénybe vett-e állami támogatásokat a gazdasági válság miatt?

	Igen	Tervezzük	Nem	Nem létezik/ nem ismert
foglalkoztatási támogatások	2.9%	8.6%	68.6%	20.0%
hitelgaranciák	2.9%	0.0%	79.4%	17.6%
állami hitelek	0.0%	5.9%	79.4%	14.7%
tőkejuttatások	0.0%	5.9%	82.4%	11.8%
pótlólagos megrendelések	0.0%	14.7%	67.6%	17.6%
exporttámogatások	3.0%	0.0%	81.8%	15.2%
egyéb	4.2%	4.2%	79.2%	12.5%

26. Hogyan értékeli a kormány munkáját Bajnai Gordon miniszterelnöksége alatt?

	jó	kielégítő	rossz
2010	41.5%	39.0%	19.5%

27. Milyen hatással lesz a választások eredménye magyarországi befektetéseire?

Befektetéseink ...	
... nem függenek a választások eredményeitől	29.9%
... kis mértékben függenek a választások eredményeitől	36.8%
... Fidesz-kormány alatt előreláthatólag nőnek	15.5%
... Fidesz-kormány alatt előreláthatólag csökkennek	13.2%
... MSZP-kormány alatt előreláthatólag nőnek	:: *
... MSZP-kormány alatt előreláthatólag csökkennek	:: *
... nincs véleményem	6.9%

* nem volt az értékeléshez elegendő számú válasz

28. DUIHK Befektetői Hangulat Mutató – DISI*Részletes eredmények összetevők szerint*

	Súlyozás	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Gazdasági helyzet	10%	27.4	19.9	16.6	9.5	-9.1	-34.3
Gazdasági várakozások	50%	28.3	28.3	16.7	17.4	-51.0	5.2
Üzleti környezet	35%	-5.3	-4.6	-7.5	-11.5	-17.6	-13.3
Megismétlési hajlandóság*	5%	57.2	56.6	49.7	46.2	60.9	61.0
DISI	100%	17.9	17.4	9.9	7.9	-29.5	-2.5

** A felmérés 21. kérdése alapján*